

Asia Kirjalliseen teokseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset

Hakija Espoon kihlakunnan poliisilaitos

Annettu 01.02.2006

LAUSUNTOPYYNTÖ

Espoon kihlakunnan poliisilaitos (jäljempänä hakija) on 27.06.2005 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa kirjalliseen teokseen liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Lausuntopyynnön mukaan Espoon kihlakunnan poliisilaitokselle on tehty rikosilmoitus asiasta, jossa asianomistaja katsoo tekijänoikeuttaan loukatun. Asianomistajan mukaan hänen laatimansa hankintaohjelman sisältämiä tietoja on julkaistu kahdessa eri lehdessä tavalla, joka hänen mielestään loukkaa hänen tekijänoikeuttaan.

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, onko tekijänoikeutta kyseisessä tapauksessa loukattu.

Hakija on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle asiaan liittyvää aineistoa, kuten poliisille toimitetun tutkintapyynnön, riidanalaisen asiakirjan ("hankintaohjelma") sekä lehtiartikkelit, joissa riidanalaisesta asiakirjasta on julkaistu tietoja ja otteita.

Tutkintapyynnön poliisille on tehnyt NN. NN ja A Oy ovat pyytäneet poliisia tutkimaan, sisältykö tutkintapyynnössä selostettuun toimintaan rikoksen tunnusmerkistön täyttäviä tekoja. Tutkintapyynnössä kerrotaan tapahtumainkulusta seuraavaa.

A Oy/NN ovat kehittäneet sähkösuunnitteluun sekä sähköurakoiden ostamiseen liittyviä uusia toimintatapoja parantaakseen laatua ensisijaisesti asiakkaan eduksi. Tässä kehittämistyössä on syntynyt "Sähkötekniisten järjestelmien hankintaohjelma" -niminen asiakirja.

A Oy on lähettänyt em. asiakirjan Liitto B:lle 11.08.2003 päivämällään kirjeellä. Kyseisessä kirjeessä on ehdotettu aineiston julkaisemista ST-kortistossa siten, että aineiston laatijalle eli A Oy maksetaan siitä erillinen korvaus. Lisäksi kirjeessä korostetaan, että kyseinen aineisto on luottamuksellista, eikä sitä saa kopioida tai monistaa. Liitto B:n

toimihenkilö MM on 05.12.2003 päivämällään kirjeellä ilmoittanut, että ei katso A Oy:n aineiston julkaisemisen olevan mahdollista.

Tutkintapyynnön mukaan MM on Sähköala-nimisen lehden numerossa 3/2004 julkaissut NN:n aineistoa koskevan artikkelin. Kyseinen artikkeli on poliisin tekijänoikeusneuvostolle toimittaman aineiston mukana.

NN on tämän artikkelin johdosta reklamoinut puhelimitse Liitto B:n puheenjohtajalle artikkelista ja korostanut, että artikkelissa julkaistun aineiston julkaisemiselle ei ole ollut lupaa.

Tämän jälkeen A Oy:n laatimasta aineistosta on julkaistu artikkeli Sähkömaailma-lehdessä.

Tutkintapyynnön mukaan osapuolet ovat tämänkin jälkeen käyneet kirjeenvaihtoa asiasta.

Tutkintapyynnön mukaan A Oy:llä, sekä tekijänä NN:llä, on tekijänoikeus asiassa kysymyksessä olevaan aineistoon. Aineisto on julkaistu ilman oikeudenomistajien lupaa ja sellaisessa muodossa, että se loukkaa aineiston kirjallista arvoa. Asiassa on siten kyse tekijänoikeudesta ja mahdollisesta tekijänoikeuden loukkauksesta. Tutkintapyynnön mukaan asiassa voi lisäksi olla kyse myös muun muassa yrityssalaisuuden luvattomasta ilmaisemisesta/käytöstä sekä vahingonteosta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto toteaa aluksi, että tekijänoikeuslain muutokset ovat tulleet voimaan 01.01.2006. Tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain (821/2005) 64 b §:n 5 momentin mukaan ennen kyseisen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimukseen sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetty lausuntopyyntö koskee tapahtumainkulkua, joka on tapahtunut ennen lainmuutosten voimaantuloa. Tästä syystä tekijänoikeusneuvosto soveltaa asiaan ennen 01.01.2006 voimassa ollutta tekijänoikeuslakia. Tekijänoikeusneuvosto toteaa myös, että 01.01.2006 voimaan tulleet tekijänoikeuslain muutokset eivät vaikuttaisi nyt käsiteltävänä olevan asian tekijänoikeudelliseen arvioimiseen.

Muutoin tekijänoikeusneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

Teoksen käsitteestä ja tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teokseen tekijänoikeus. Suojattavia teoksia ovat esimerkiksi kirjalliset ja suulliset esitykset. Teos voi ilmetä myös muulla tavalla kuin säännöksessä mainitun esimerkkiluettelon mukaisena teoslajina.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli on tekijänoikeuslain tarkoittama teos. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole merkitystä, ei myöskään sen aikaansaamiseksi vaaditulla työllä tai tietomäärällä. Myös käytännöllistä käyttötarkoitusta toteuttava tuote voi olla teos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu itsenäisesti vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Teoskynnyksen ylittyminen harkitaan tapauskohtaisesti. Myös teoksen osan on itsenäistä tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon.

Teostasovaatimusta voidaan arvioida eri tavoin riippuen teoslajista. Kirjallisten teosten osalta teoskynnystä on totuttu pitämään alhaisena.

Tekijänoikeudella ei anneta yksinoikeutta ideoihin ja yleisiin periaatteisiin, vaan niiden teoksessa ilmenevään omaperäiseen ja luovaan ilmenemismuotoon. Samoin tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävät

esimerkiksi teoksen aihe, aiheen käsittelyä ohjaava metodi sekä teoksen sisältämät tiedot sellaisenaan.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään lain 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muuttettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Moraaliset oikeudet sisältävät vaatimuksen tekijän nimen mainitsemisesta teoksesta kappaleita valmistettaessa ja sitä yleisön saataviin saatettaessa sekä kiellon teoksen muuttamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla.

Tekijänoikeus syntyy alun alkaen teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin siirtää oikeutensa toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat tekijänoikeuslain 27 § - 29 §:n yleiset säännökset.

Tekijänoikeuslain 43 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Luettelosuoja

Teosten ja tietojen kokoaminen luetteloksi, tiedostoksi tai tietokannaksi voi vaatia suuria investointeja tai aikaa ja vaivannäköä ilman, että lopputulos yltäisi teostasoon ja tulisi siten tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojatuksi. Tällainen lopputulos voi kuitenkin saada tekijänoikeuslain 49 §:n mukaista suojaa.

Tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on valmistanut 1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai 2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

Tekijänoikeuslain esitöiden mukaan lain 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukaisen luettelosuojan edellytyksenä on yhdisteltyjen tietojen suuri määrä. Suoja on riippumaton sisällön valinnan tai järjestelyn kriteereistä ja

mahdollisesta omaperäisyydestä. Luettelosuojasäännöksellä on tahdottu suojata tuotteita, jotka eivät ole tekijänoikeudellisessa mielessä teoksia, mutta joiden aikaansaaminen vaatii tiettyä vaivaa, ammattitaitoa ja pääomaa. Luettelosuojan ainoana edellytyksenä on, että työhön on yhdistelty suuri määrä tietoja. (Komiteanmietintö 1953:3, s. 79, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta 1997/10, s. 5 - 6) Suoja voi kohdistua myös luettelon tai muun työn osaan, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja.

Esimerkkinä luettelosuojaa saavista töistä voidaan mainita myyntiluettelot, näyttelyluettelot, osoitekalenterit, aikataulut ja erityiset laskentataulukot edellyttäen, että niissä on yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Suojaa eivät saa yksinkertaisemmat työt, kuten paikallisaikataulut, taskukalenterissa olevat yhteenvedot erilaisista tilastoista ja muut vastaavat työt. Luettelon sisältämiä yksittäisiä tietoja saa kuitenkin luettelosuojan estämättä käyttää vapaasti hyväkseen.

Tekijänoikeuslain 49 §:n säännös ei sulje pois tekijänoikeussuojan soveltamista. Luettelo tai muu sellainen työ voi siten saada myös tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettua tekijänoikeussuojaa, jos tekijänoikeussuojan yleiset edellytykset täyttyvät. Tästä säädetään nimenomaan tekijänoikeuslain 49 §:n 3 momentin lopussa.

Tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 1. kohdan mukainen suoja tulee luettelon, taulukon tms. työn valmistajan hyväksi. Valmistaja on yleensä se juridinen tai fyysinen henkilö, joka on taloudellisesti vastuussa luettelon kokoamisesta. Suoja voi alkuperäisestikin kuulua juridiselle henkilölle. Käytännössä suuri osa luetteloista kootaan yritysten ja muiden yhteisöjen toimesta, joita siis pidetään kokoamiensa luetteloiden valmistajina. (Komiteanmietintö 1987:8, s. 136 - 137, SOU 1956:25, s. 391) Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaiset oikeudet voidaan sopimuksella siirtää toiselle. Oikeuksien luovutusta koskevat yleiset tekijänoikeuslain 27 § - 29 §:n säännökset.

Tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentissa säädetty oikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Oikeuskäytännöstä voidaan mainita korkeimman oikeuden ratkaisu 2000:56, joka koski nimipäiväluettelon tekijänoikeussuojaa. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että Helsingin yliopiston vahvistamaa nimipäiväluetteloa oli pidettävä tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettuna luettelona, jossa oli yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Nimipäiväluettelo sai siten tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin mukaista luettelosuojaa.

Ratkaisussa todettiin, että nimipäiväluettelo on Helsingin yliopiston tutkijoiden tekemä, kalenterijärjestelmän perusteella jaoteltu luettelo yleisesti käytössä olevista etunimistä. Suomenkielisessä nimipäiväluettelossa oli 752 nimeä. Nimipäiväluettelo oli yleensä tarkistettu noin kymmenen vuoden välein. Helsingin yliopisto oli päätöksillään vahvistanut luetteloon tehdyt muutokset.

Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että luetteloon otettujen nimien valinta on perustunut Suomessa pitkän ajan kuluessa annettujen etunimien yleisyyttä koskevaan laajaan selvitykseen. Nimien sijoittelu eri päiville on perustunut puolestaan ainakin osaksi nimien alkuperää ja aikaisempaa käyttöä koskevaan tutkimustietoon.

Edellä mainittu huomioon ottaen nimipäiväluettelo oli pidettävä tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettuna luettelona, jossa oli yhdistelty suuri määrä tietoja. Luettelo nautti siten lain 49 §:n 1 momentin mukaista suojaa.

Toinen yritys oli kalenterissaan toistanut sellaisenaan kanteen perusteena olevan nimipäiväluettelon. Näin menettelemällä kyseinen yritys oli korkeimman oikeuden mukaan tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin vastaisesti jäljentänyt yliopiston nimipäiväluettelon ja oli siten velvollinen suorittamaan Helsingin yliopistolle lain mukaisen hyvityksen.

Sitaattioikeudesta

Tekijän yksinoikeuteen on tekijänoikeuslaissa säädetty rajoituksia esimerkiksi sitaatti- eli lainausoikeuden muodossa. Yleinen sitaattioikeutta koskeva säännös on tekijänoikeuslain 22 §:ssä, jonka mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Vain julkistettuja teoksia saadaan siten siteerata lain 22 §:n mukaan.

Tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentin mukaan teos katsotaan julkistetuksi, kun se on luvallisesti saatettu yleisön saataviin. Käytännössä luvallisuudella tarkoitetaan tekijän tai tekijänoikeuden haltijan luvalla tapahtunutta yleisön saataviin saattamista. Teoksen julkistaminen voi tapahtua myös muun kuin tekijän tai tekijänoikeuden haltijan toimesta, kunhan se tapahtuu luvallisesti. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, Helsinki 2005, s. 160 - 161; komiteanmietintö 1957:5, s. 19)

Tekijänoikeuslain 22 §:ssä mainitun "hyvän tavan mukaisuuden" on selitetty tarkoittavan sitä, että lainaamisen tulee toteuttaa niin sanottu vetoamisfunktio. Oikeuskirjallisuudessa Kivimäki (Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, s. 84) on todennut seuraavaa: "Tämä funktio sisältää

oikeuden toisen henkilön teoksen toisintamiseen, arvostelemiseen tai edelleen kehittämiseen tarkoituksessa, joka on omiansa helpottamaan uuden teoksen valmistamista. Toisin sanoen siteerauksen tulee, ollakseen oikeutettu, olla apuna henkisessä luomistyössä."

Vuoden 1953 komiteanmietinnössä (s. 56) on todettu, että sallitun lainauksen laajuutta määriteltäessä olisi otettava huomioon sekä lainauksen tarkoitus että lainatun osan ja koko teoksen laajuuden välinen suhde. Oikeuskirjallisuudessa Haarmann (Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 190) on todennut, että tieteellisessä kirjallisuudessa voidaan sallia pitkiäkin sitaatteja. Vaikka sitaatin pituus on lyhyttä yleisempi ongelma, sitaatti voi periaatteessa olla myös liian lyhyt, jos lainattavasta teoksesta voi sitaatin välityksellä saada väärän käsityksen.

Sitaattien sallittu laajuus ja käytötapa vaihtelevat suuresti eri teoslajeissa ja riippuen sitaatin käyttöyhteydestä. Pelkistä sitaateista koostuva työ ei täytä laillisen siteerauksen edellytyksenä olevaa vetoamisfunktiota. Sitaattioikeus on tarkoitettu ensisijaisesti henkisen luomistyön avuksi, ei keinoksi hyödyntää teoksia tai muita suojan kohteita uuden teoskokonaisuuden osatekijöinä.

Arvioitaessa sitaattioikeuden sallittavuutta ja rajoja on ensiksi tarkasteltava sitä, onko siteerauksen kohde suojattu teos. Jos kohde ei yllä teostasoon, sen käyttämisellä ei ole tekijänoikeudellisia rajoituksia. Tilanne on sama silloin, jos teoksen tekijänoikeudellinen suoja-aika on jo päättynyt. Jos kyseessä on teos, joka saa tekijänoikeussuojaa, kysymys siteeraamisoikeudesta tulee harkittavaksi edellä selostetun mukaisesti.

Tekijänoikeuslain 11 §:n 2 momentin mukaan milloin teos toisinnetaan julkisesti jonkin tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännöksen, kuten sitaattioikeuden nojalla, on lähde mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Saman pykälän 2. lauseen mukaan teosta ei myöskään saa tekijän suostumuksetta muuttaa enemmän kuin sallittu käyttäminen edellyttää. Tekijän nimen ja lähdeteoksen mainitseminen riippuu sekä alalla noudatettavasta hyvästä tavasta että lainauksen kohteena olevasta teoslajista.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt sitaattioikeuden käyttämistä useissa lausunnoissaan, joista kirjallisten teosten siteeraamista ovat käsitelleet esimerkiksi lausunnot 1986:1 ja 1992:16.

Lausunnossaan 1986:1 tekijänoikeusneuvosto totesi, että lainauksen luvallisuutta on viime kädessä arvioitava lainauksen tarkoituksen mukaan. Koska kyseessä olleessa tapauksessa tarkoitus oli runon avulla esitellä suomen kieltä ja sen soveltumista ja käyttämistä runossa, koko runon lainaaminen kyseisessä tarkoituksessa ylitti sallitun lainausoikeuden rajat ja edellytti sen vuoksi tekijän tai hänen oikeudenhaltijoidensa suostumusta.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1992:16 oli kyse tapauksesta, jossa henkilö A oli kopioinut kirjoittamaansa kahdeksan ja puoli sivua pitkään artikkeliin kaksi sivua henkilö B:n kirjoittamasta kirjasta lupaa pyytämättä ja lähdettä mainitsematta. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että kyseistä lainausta ei voitu perustaa sitaattioikeuden käyttämiseen. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että sekä henkilö A että kustantaja, jonka julkaisemassa kirjassa A:n artikkeli ilmestyi, olivat toimineet tekijänoikeuslain 2 §:n ja 3 §:n vastaisesti.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto on tutustunut sille toimitettuun aineistoon.

Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan asiassa tarkoitettussa "hankintaohjelmassa" on kyse asiakirjasta eli kirjallisesta tuotteesta. Asiakirja on otsikoitu seuraavasti: "Hankintaohjelma. Sähkötekniset järjestelmät (YSE 98: Kaupallinen asiakirja).

Kyseisessä asiakirjassa on yhteensä 30 sivua. Sivuihin ensimmäiset 12 ovat (varsinaista) tekstiä ja viimeiset 18 sivua taulukon muodossa esitettyjä sanoja ja lyhenteitä. Asiakirjan viisi ensimmäistä, mainittuun 12 sivun jaksoon sisältyvää sivua koostuvat kansilehdistä, sisällysluettelosta, tiivistelmästä sekä yhteystiedoille varatuista kohdista. Varsinaisia tekstisivuja on siten yhteensä kuusi ja puoli sivua. Näille sivuille sisältyy kolme yläotsikkoa ("03 Yleiset toteutusohjeet ja -vaatimukset", "04 Tarvikkeet ja laitteet", "05 Hankinta- ja urakkarajamääritykset"). Niiden alla on muutamia alaotsikoita (kuten otsikon 03 alla olevat otsikot "Työkohteessa noudatettavat asiakirjat", "Nimitykset", "Urakoiden sisältö", "Toteutuksen tavoite"). Kunkin otsikon alla on informatiivista, lyhyisiin kappaleisiin jaettavaa, asiaa selittävää tekstiä.

Asiakirjan taulukko-osuus muodostuu lyhyistä "palikoista". Esimerkiksi otsikon "Sähkötekniikan järjestelmien merkinnät (yleisohje)" alle on listattu kolme asiaa eli "Merkintöjen toteutus", "Merkintätarvikkeiden toimitus" ja "Merkintöjen toteutussuunnittelu". Taulukko-osuus on, kuten todettu, yhteensä kahdeksantoista A4-sivun mittainen. Taulukkoon on koottu luettelonomaisesti yhteen yksittäisistä sanoista tai lyhyistä lauseista koostuvia tietoja esimerkiksi sähköurakassa huomioon otavista valaistus- ja maadoitusjärjestelmistä. Yhteensä taulukko sisältää arviolta noin yhdeksänsataa yhteen koottua tietoa.

Poliisin tekijänoikeusneuvostolle toimittamassa aineistossa on lyhyesti selitetty myös hankintaohjelma-asiakirjan syntymistä ja käyttötarkoitusta.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jonkin kirjallisen tuotteen on tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon eli ylitettävä niin sanottu teoskynnys. Tällä tarkoitetaan sitä,

että kirjallisen työn on oltava tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Tämä sisältää myös sen, että tekijänoikeussuojaa saadakseen tuote ei saa olla kopio toisesta, jo olemassa olevasta työstä.

Luettelot, taulukot ja vastaavat työt saavat tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin mukaista luettelosuojaa silloin, kun niihin on koottu yhteen suuri määrä, kuten esimerkiksi satoja tai tuhansia, tietoja.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä tarkoitettujen hankintaohjelma-asiakirjan sisältämät tekstit on sen käsityksen mukaan ilmaistu niin omaperäisellä, itsenäisellä ja persoonallisella tavalla, että asiakirjan tekstiosuutta voidaan pitää tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla suojattuna kirjallisena teoksena. Asiakirjan sisältämä 18-sivun mittainen, noin yhdeksänsataa yhteen koottua tietoa sisältävä taulukko on tekijänoikeusneuvoston näkemyksen mukaan puolestaan suojattu tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin nojalla luettelona.

Lausuntopyynnössä tarkoitettujen asiakirjan sisältöä on selostettu ja siteerattu kahdessa eri lehtikirjoituksessa eli Sähköala- ja Sähkömaailma-lehdissä julkaistuissa kirjoituksissa.

Sähköala-lehden osalta viitataan ko. lehden pääkirjoitukseen, joka on otsikoitu "Terveisiä vaihteeksi Tampereelle". Sähkömaailma-lehden osalta kyse on hieman pidemmästä, artikkelimaisesta tekstistä, joka on otsikoitu "Urakoitsijoiden vastuuta yritetään vaiivikaa lisätä. Ollaanko YSEä nyt romuttamassa?". Sähköala-lehden kirjoitus on pituudeltaan vajaan yhden A4-sivun mittainen. Sähkömaailma-lehden artikkeli on puolestaan puolentoista A3-kokoisen sivun mittainen.

Molemmissa lehtikirjoituksissa käsitellään rakennus/sähköurakointialan yleisiä sopimusehtoja ja niihin liittyviä kehityspiirteitä. Molemmat kirjoitukset käsittelevät myös (nimeltä mainitsematta) tutkintapyynnön poliisille tehneen NN:n hankkeita ja hänen laatimaansa asiakirjaa. Kirjoittavat suhtautuvat jossain määrin kriittisesti NN:n näkemyksiin ja ehdotuksiin, jotka poikkeavat rakennus/sähköurakointialalla vallitsevista käytännöistä. Asiaa havainnollistaakseen kirjoittajat viittaavat NN:n laatimaan asiakirjaan seuraavasti:

Sähköala-lehden pääkirjoituksessa on suoria lainauksia lausuntopyynnössä tarkoitettusta asiakirjasta. Pääosa kyseisestä lyhyehköstä kirjoituksesta koostuu näistä lainauksista. Pisin asiakirjasta otettu lainaus on neljän lauseen mittainen, muut ovat lyhyempiä. Yhteensä lainauksia on otettu viisi kappaletta.

Myös Sähkömaailma-lehdessä julkaistussa artikkelissa on lyhyitä, suoria lainauksia lausuntopyynnössä tarkoitettusta asiakirjasta. Lainauksia on otettu yhteensä seitsemän kappaletta. Lainausten pituus vaihtelee puolesta lauseesta kahteen lauseeseen. Sähkömaailma-lehden artikkeli on kuitenkin

pituudeltaan huomattavasti Sähköalan pääkirjoitusta pidempi, ja siinä lainaukset muodostavat tekstistä vain murto-osan.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kyseisiä lainauksia ja niiden käyttämistä voidaan arvioida tekijänoikeuslain 22 §:ssä säädetyn sitaattioikeuden valossa. Kyseisen lainkohdan mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvä tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Lainauksia saadaan ottaa vain julkistetuista teoksista eli teoksista, jotka on luvallisesti saatettu tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentin mukaan yleisön saataviin. Tällä tarkoitetaan tekijän tai tekijänoikeuden haltijan luvalla tapahtunutta yleisön saataviin saattamista. Tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentin mukainen julkistaminen voi tapahtua myös muun kuin tekijän tai tekijänoikeuden haltijan toimesta, kunhan se tapahtuu luvallisesti.

Toisen julkistetusta teoksesta saa siten ottaa lainauksia omaan työhönsä esimerkiksi omien ajatustensa perustelemiseksi tai toisen näkemyksien kritisoimiseksi. Sallituksi katsottavien lainausten pituus vaihtelee. Ainakin tieteellisessä tekstissä voidaan pitkätkin lainaukset katsoa sallituiksi. Sitaattien käytön sallittavuus harkitaan aina tapauskohtaisesti ottaen huomioon siteeraamisen tarkoitus sekä siteeratun aineiston käyttöyhteys.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sille toimitetun aineiston nojalla ei ole täysin selvää, onko lausuntopyynnössä tarkoitettu asiakirja julkistettu siten kuin tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentissa säädetään. Tekijänoikeusneuvostolle toimitettujen tietojen mukaan asianosainen eli NN on halunnut tuoda hankintaohjelman julkisuuteen ja lähettänyt sen tässä tarkoituksessa Liitto B:lle julkaistavaksi sähkö tietokortistossa. Kortiston kustantaja ei kuitenkaan ole ottanut ohjelmaa sellaisenaan julkaistavaksi. A Oy on lisäksi ilmoituksensa mukaan toimittanut ohjelman kymmenille, mahdollisesti yli sadalle yritykselle käytettäväksi rakennuskohteiden toteutuksessa. Asiakirja on näin levitettynä tullut julkistetuksi tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut asiaa tekijänoikeuslain 22 §:n valossa ja toteaa, että sen käsityksen mukaan asiassa tapahtunutta hankintaohjelmasta otettujen lainausten käyttöä voidaan pitää tekijänoikeuslain 22 §:n mukaan hyväksyttävänä. Erityisesti Sähkömaailma-lehden artikkelin osalta tekijänoikeusneuvosto toteaa, että siinä käytetyt lainaukset NN:n laatimasta asiakirjasta ovat edellä selostetuina tavoin pituudeltaan ja käsittelytavaltaan tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisia ja siten sallittuja. Sähköala-lehden kirjoituksen osalta tekijänoikeusneuvosto toteaa, että siihen sisällytetyt lainaukset ovat pitkäköjiä verrattuna tekstin muuhun pituuteen. Ottaen huomioon, että hankintaohjelman sopimuslausekkeiden sisällöllinen arviointi voi edellyttää niiden tarkkojen sanamuotojen esittämistä ja sitaatin käyttöyhteyden eli sen, että kyse on lehden pääkirjoituksesta, jonka on

tarkoitus olla kantaaottava, pitkäköjenkin sitaattien ottamista NN:n laatimasta asiakirjasta voidaan tässä tapauksessa pitää hyväksyttävänä tekijänoikeuslain 22 §:n mukaan.

Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa myös, että jonkin asiakirjan sisältämät tiedot, ideat ja ajatukset eivät sellaisinaan saa tekijänoikeussuojaa, vaan niitä voidaan tekijänoikeuden estämättä vapaasti käyttää. Tekijänoikeus ei estä myöskään omin sanoin selostamasta jonkun asiakirjan sisältöä tai siinä esitettyjä näkemyksiä tai ajatuksia.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa sille toimitettuun aineistoon perehdyttyään, että asiassa ei tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan ole tapahtunut tekijänoikeuden loukkausta, sillä mainitunlaista lainausten ottamista NN:n laatimasta asiakirjasta voidaan pitää tekijänoikeuslain 22 §:n valossa sallittuna.

Lopuksi tekijänoikeusneuvosto toteaa selvyuden vuoksi, että sen toimivaltaan ei kuulu ottaa kantaa esimerkiksi yrityssalaisuuden loukkaamista tai vahingontekoa koskeviin asioihin, vaan ainoastaan tekijänoikeuslain soveltamiseen.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Marit Hohtokari, Päivi Liedes, Satu Kangas, Anne Stenros, Kai Nordberg, Arto Alaspää, Markku Uotila, Tuula Hämäläinen, Martti Virtanen, Risto Ryti ja Juha Vilanka.